

2 0 1 8

LÉPCSŐ

B ú c s ú

1 8 9 . s z á m

CISZTERCI SZENT IMRE PLÉBÁNIA

KERESZTÉNYNEK LENNI : KOCKÁZAT | KÁLLAY EMIL SCH. P.

A hit a szeretet hiteles próbája

INKOGNITÓBAN, HAJLÉKTALANKÉNT

„Az úton becsületesen végig kell menni” – sem szóköz, sem betű nincs e mondatban, amelyet nemrégien eltávozott lelkipásztorunk ne teljesített volna hűséggel, szerénységgel, egyszerűséggel és a szolgálat minden gesztusával. Vagyis élő hittel. Talentuma a közösségépítés – a Bokorból sarjadó mintát kapott, de az egyetemes egyház kereteiben megmaradt, és a gonosz időkben bűvópatakként áradó képessége, amely által a lelkeket apostoli kisközösségekbe tagolta. E lelki erőmű hasadóanyaga máig meleget sugároz a Szentimre város termékeny földjére. Emil bá, majd Emil atya, kicsit később tartományfőnök úr; mindhárom megnevezés egy-egy életszakaszt és a történelem különös metszeteit sűríti, s mutatja azt az ösvényt, ahol a Gondviselés a nehéz évekért megadta számára az elégtételt. Nemcsak a méltóságot, hanem a hazaszeretet végpontjait is: itthon és otthon lehetett kis és nagy Magyarországon. A *Lépcső* ezen írásával emlékezik Rá, aki nélkül e folyóirat sem lett volna valóság. Legalábbis nem akkor és úgy, ahogy az lehetett. A Scholæ Piæ belső rendjének szép szavaival: *Laudetur Jesus Christus in æternum. Amen.* [cst]

Régebben úgy tanultuk, hogy a Krisztus előtti évezredek a bűnbeesés következtében az üdvösség nélkülözésének az ideje voltak, viszont az Úr születése óta eltelt évezredek az újból helyreállított üdvösség évei nevet viselik. Sajnos, még most is sok nép a megváltatlanság és a várakozás idejében él. Ma ezt már nem tudjuk így elfogadni, hiszen a közelmúlt és a jelen is olyan szörnyűségeket produkált, ami miatt sokan kétségbe vonják a megváltást: mit változott a világ Krisztus óta? A világ a viszály, a békétlenség, az álnokság, az ellenségeskedés, az önzés világa maradt. A mai emberek nagy részét egészen új jelenség jellemzi: nem érdekli őket Isten és törvényei – közönyösek-ké, igen sokszor gúnyolódókká váltak. Még bennünket, keresztényeket is megérint: a történelem kétezer éve után semmi új valóságot nem látunk a világban, hanem ugyanazokat a szörnyűségeket, ugyanazt a kétségbeesést és reménytelenséget, mint mióta a világ világ. Krisztus legyőzte a bűnt, a halált és a sátánt. De ha életünkre tekintünk, ki meri állítani, hogy a bűn hatalma le van győzve? Saját életünkéből és annak kísértéseiből ugyancsak jól tudjuk, mekkora még az ereje. A halál hatalma alatt áll a mai ember, ezért manipulálható, és halálfélelmében a legnagyobb gonoszságra is képes – átértük ezt a diktatúrák idejében. Újra kell gondoltunk a megváltás valóságát, mit is jelent ez a mi életünkben.

Tudomásul kell vennünk, hogy Isten nem osztotta ketté a történelmet egy világos és egy sötét félre. Nem osztotta föl az embereket olyanokra, akiket megváltott és olyanokra, akiket elfelejtett. Csak egyetlen, feloszthatatlan történelem van, és azt egészében az ember gyöngesége és szánandó mivolta jellemzi. Ennek ellenére Jézus Krisztus örömhírt hozott: „*Úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta oda, hogy mindaz, aki benne hisz, el ne vesszen, hanem örökké éljen.*” (Jn 3.16) Vagyis igehirdetése és életének feláldozása által megmutatta, hogy az emberiség egészében a mennyei Atya irgalmas szeretetének jegyében áll, ez a szeretet fogja át és hordozza állandóan. A mi korunk arra kényszerít, hogy egészen újonnan tanuljunk meg: az egész emberiség egyetlen egész Isten színe előtt. Hogy az egész emberiség – benne mi keresztények, az Egyház tagjai is – sötétben tapogatózik, de egyszerűen egészében megvilágítja Isten fényessége. A történelem egyetlen szakaszában sem lehet Isten mintegy a múlt, amely már mögöttünk van, és amelyben már minden megtörtént. Hanem Isten mindannyiunk eredete, ahonnan jövünk, de jövője is, amelynek elébe megyünk. Jelenti továbbá, hogy Istent mindannyian csak úgy találhatjuk meg, ha eléje megyünk, mint Eljövendő elé, aki várja és megkívánja a zsidóktól, keresztényektől és a többi vallás tagjaitól is a mi nekiindulásunkat.

Az Ószövetségben prófétái által készítette elő a választott népet a Messiás eljövételére. Ők azt gondolták, hogyha eljön, isteni hatalmával és erejével teremti meg a földön Isten országát. De nem ez történt: inkognitóban, hajléktalanként született meg Betlehemben. Akik várták, nem látták meg Őt. S hogy végződik a történet? Ószszeütközéssel. Az ellentét a tetőfokára hág, és egy ártatlan keresztre feszítésével végződik. Vajon Betlehem, Názáret, a Kálvária nem Isten hallgatását, Isten szegénységét mutatják be? Hát nem ezen az úton jött hozzánk, hogy megismertesse önmagát? S mindezt sötétség veszi körül a zsidók, és sajnos a mi számunkra is. Az Ő számára és önmagában ez nem sötétség, hiszen semmi sem olyan sugárzóan ragyogó, mint Jézus önkiüresítése Betlehemben, mint a Megtestesülés Názáretben, mint az a végtelen szeretet, amely a Kálváriáról árad. Gondolkodjunk el azon, hogy miért hallgat az Isten: Jézus óta nincs prófétájuk a zsidóknak, mi hisszük, hogy Jézus által – emberi szóval mindent elmondott, és élete feláldozásával megmutatta az Isten végtelen szeretetét az emberiség számára. Sajnos, a kereszténység kétezer éves története sem azt mutatja, hogy maradéktalanul felfogtuk és megértettük tanítását és követtük élete példáját. Szent Pál mennyire szenvedett, hogy az ő népe nem fogadta be messiásként Jézust, de ennek

következtében járta a világot, s hirdette a pogányoknak tanítása lényegét. Ő is életét adta mindezért. A mi hiteles hit hirdetőink is ezt tették és teszik. De nem mondhatjuk el ezt – megkülönböztetés nélkül – az egész egyházzól. Mi hogyan éljük meg az idei karácsonyt, születése napját? Hitben-e? Mit jelent ez? A hit a szeretet hiteles próbája. Ő azt fogja mondani az ítéletkor azoknak, akiket magáénak ismer: „Jöjjetek Atyám áldottai! Amit legkisebb testvéreim közül eggyel is tettetek, velem tettétek.” (Mt 25.35–40)

Kállay Emil Sch. P.
1929. január 19.
2018. szeptember 28.

*Be kell látnunk:
Ha kérdeznek,
becsületesen
felelni kell.
A harcot becsületesen
fel kell venni,
az úton becsületesen
végig kell menni,...*

DSIDA JENŐ

Kedves Képviselő úr, kezdenék egy könnyű prelúdiummal: mit tartana fontosnak és megoszthatónak a családi háttér világából a ciszterci érintettségéről? Vagyis kérhetnék-e egy szóbeli, személyes névjegyet?

Ez korántsem olyan könnyű prelúdiom, hiszen a történések mögött mások személyes sorsa is meghúzódik, különösen azt tekintve, hogy édesapám a börtönévek kezdetéig ciszterci szerzetes, amely hivatás elől – ő úgy érezte – a rendek feloszlatása és az új, kilátástalan ideológia elvette a jövőbeli reményt. Miután megkapta a felmentést, családot alapított. A sorsában tükröződő fájdalmat utólag nehéz s talán nem is méltó

sokkal nagyobb a felelősségünk; politikusként is érzem, hogy az egyház – szociológiai értelemben – egyedülálló értékeket hordoz.

A közélet iránt érdeklődő olvasó az utóbbi időben a Közel-Keleten élő keresztények iránti elkötelezettségéről ismerheti, példáulul Bőjte Csaba ferences és Sajgó Szabolcs jezsuita szerzetesekkel közös útjáról Szíriába, Egyiptomba és Irakba. Mi adott avizót ehhez, és hogyan zajlik egy olyan misszió lebonyolítása, amelynél tudható, hogy elpusztult települések, otthontalan emberek, szomorúság és a nélkülözés adják a látvány jelentős részét?

Segítünk vagy nem?

A LÉPCSŐ VENDÉGE **HÖLVÉNYI GYÖRGY**, AZ EURÓPAI PARLAMENT KÉPVISELŐJE

Vendégünk 1962-ben született, magyar-történelem szakos tanár, a Kereszténydemokrata Néppárt alapító tagja, 2012–2014-ig egyházi, nemzetiségi és civil társadalmi kapcsolatokért felelős államtitkár, jelenleg a Fidesz–KDNP színeiben európai parlamenti képviselő, az EP néppárti frakciója mellett működő, a vallásközi párbeszédért felelős munkacsoport elnöke, a KDNP külügyi igazgatója.

értékelni. Mindenesetre a tőle kapott szabadság mellett erős, az Istenre és a másakra figyelő mintát kaptam; mindig meglep és meghat, amikor erre gondolok. Nevelésem közösségi része – nevezhetjük ezt egyházközségnek, kisközségnek – fiatalkorom igen fontos pillére, s különböző formában máig elkísér. Az 1970-es, 80-as években közösségbe tartozni persze mást jelentett még, de a tanítás megmaradt: a kiemelkedő egyéni teljesítmény elismerésre méltó, az emberi alkotás szövete mégis az összefogást megteremtő csapat.

Az egyház – bár nem az egyedüli társas forma – azonban különbözik minden mástól. Egyedisége – profán szempontból – abból fakad, hogy az élet első pillanatától kezdve az élet utáni tartományra vonatkozó krisztusi tanítással is megajándékozta az embert. Hogy ezt a tudást én megkaphattam, ebben gondolkodhatom, evvel néha vitatkozhatom, benne gyötrődhetem, óriási dolog. A család sosem volt jómódú; ez igen gyakorlatias hozzáállásra serkentette szüleimet a gyermekevelésben, a hétköznapi elrendezésében, az egyszerűségben. Édesanyám református, ez okból megtanultam bizonyos vitakultúrát. A Szentimreváros és az általam talán még jobban ismert Felső-KisziNAVáros megőrizte, átmentette értékeit a sötétebb időkben, de amikor elkerültem a domonkosokhoz a pesti oldalra, akkor mintát vehettem abból, hogy a katolicizmus sokkal színesebb, mint azt Budán gondoltam. Azóta pedig a nyitottság különösen is a meggyőződésemmé vált. S bár egymás között remekül elvagyunk, de éppen az individualizmus elterjedésével lett

Együttes utazásunk már bizonyos előzmények gyümölcse: az, hogy a magyar televízió által az üzenet számos emberhez eljutott, az az Európai Parlament néppárti frakciója mellett működő vallásközi munkacsoportban kezdődött. Ennek előbb munkatársa, majd – 2011-ben már képviselőként – a vezetője lettem. Több mint egy évtizede foglalkozom a hit szerepével az európai és Európán kívüli társadalmakban.

Nyilvánvalónak látszott, hogy amikor az ISIS (az ún. iszlám állam) 2014-ben megszállta a ninivei síkságot, akkor elszakadt, elszabadult valami. Az átfogó európai közöny a keresztények üldöztetésével, megkülönböztetésével szemben megérlelte a pillanatot, amikor az Európai Parlamentben fel kellett állni és figyelmeztető jelzést adni: ez népirtás, amelynek során 2000 éves közösségek fognak megszűnni. Sajnos – az eredményességet tekintve – hónapokig nem történt semmi. Fordultam mindenhová és mindenkihez, de a legrosszabbat kaptam, amit kaphattam: nem elutasítást, hanem közönyt, az emberi jogokra oly büszke intézmény közönyt.

Mára – hála Istennek – ez változott. Sokan küzdöttünk ezért, és eljutottunk odáig, hogy a legszélső baloldalon sem akadályoznak, legfeljebb nem tesznek semmit. Ezt eredménynek érdemes elkönyvelni.

Képviselőként kiutazhattam az iraki Moszul és Ervil térségébe, végigjártam a menekülttáborokat, beszélhettem a káld egyház és az asszír katolikusok képviselőivel, hazahoztam segélykiáltásaikat: néhány hét múlva elfogy az élelem, százazrek maradnak éhen. Támoga-

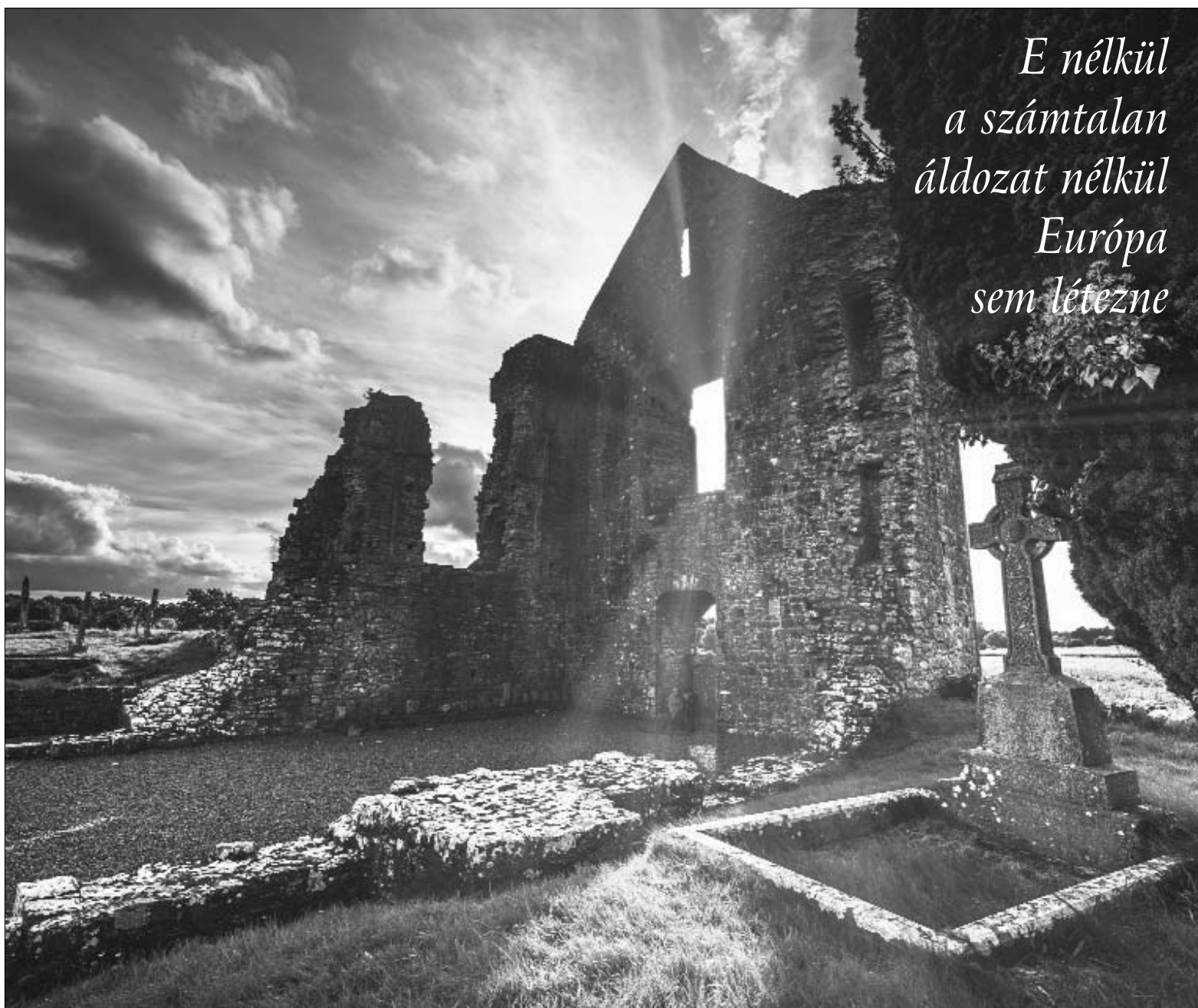

tókat kellett találni, itthon, Brüsszelben, hiszen lehet víziókról beszélni, de azoknak az embereknek holnap is enni kell. Nemcsak ősi keresztény közösségekről, hanem egy megismételhetetlen kultúráról van szó. Mindennek folyamánként összeültek az ügy iránt fogékony segély- és civil szervezetek, ezekből formálódott egy brüsszeli székhelyű műhely. 2016-ban a magyar kormány létrehozta a keresztényüldözéssel foglalkozó államtitkárságot, amely valóban egyedülálló a világon. Ettől kezdve Magyarországnak önálló arca lett a menekültek ügyében. De mindennél fontosabb,

szervezet, mozgás formálódna, de ehhez idő kell. Remélem, jó úton járunk. Ennek megszületésében részt venni pedig igen nagy öröm.

Szeretnék tartózkodni a migráció és a menekültkérdés bal- és jobboldali kánonjától egyaránt, a középút pedig nehezebben tapintható. A hívő ember számára mégis kétségek sora merül fel, hiszen a szeretet rendje és sorrendje nem független az érzelmektől. Az mégis egyértelműnek tűnik, hogy a vallási törésvonal a társadalmi és a kulturális énképben is nyilvánvaló. Vagyis a keresztény és a muszlim

*E nélkül
a számtalan
áldozat nélkül
Európa
sem létezne*

hogy az ottani egyházi vezetők kapaszkodót, meghallgatást találtak egy uniós tagország részéről. Magyarország sok millió dollárt fordított és fordít kármentésre, újjáépítésre, iskolaprogramra, a helyben való segítségnyújtásra. Kialakult a támogatás kultúrája. Szeretném, ha a saját egyházamon belül sokkal több segély-

hagyomány nem oldódik fel egymásban. Az ég kék, a fű zöld – a keresztveződés kizárva. Ebből nem következik részvétlenség, de az irgalmas részvétel nem a népvándorlás szorgalmazása, vagyis a gyökerek elszakítása, hanem az, hogy a kiszáradt fát az élőhelyén öntözzük. Igen sajnálom, hogy ezen erőfeszítések sem a hazai, sem a nemzetközi

sajtóban nem hagynak mélyebb nyomot – bár részben értem ennek indítékát, hiszen ez a jó példa a fősodor számára éppen a rossz. Az is látható, hogy a pozitív hír gyakran semmilyen értékkel nem bír, de ha egy szakállas férfi hirtelen anyának érzi magát valahol, azt magasabb árfolyamon lehet eladni a médiában. Számtalan példát mondhatnak e ritmusra, a határon túli kisebbség sorsa iránti közönytől a túltáplált antiszemitizmusig. Érzek tehát itt némi publikációs fehér foltot: a kormány miért nem ezt hangsúlyozza folyamatosan?

Mindennap elmondjuk, de a kérdésben is benne rejlik a válasz – nem ezt akarják hallani, ez nem hír, nem ez a hivatalos kánon. A migráció és menekültügy szándékos összekeverése nem szükségszerűség, hanem politikai ügy. A fősodor nem hajlandó e két dolgot elválasztani, sőt a végtelenségig összekeveri, és mindent megtesz annak a hátráltatására, hogy a posztgyarmatosító traumából egy helyben segítő kultúra alakuljon ki. Választószerekről, egy vélt munkaerő-piaci kérdéstről és az európai ember jóindulatának végtelen kihasználásáról van szó. Az emberekben meglévő készség és a gyarmatosító előélet rejtett szégyenének összekeveréséről. A Szentatya mondatait sem idézik pontosan, csak azt, ami hasznukra válik, ld. Galaták 6,10: „Ezért tehát, míg időnk van, tegyünk jót mindenkivel, leginkább pedig azokkal, akik testvéreink a hitben.”

A világban meglévő nyomorúság létezik, amelynek kiáltó lenyomata a menekültprobléma. Valamint sötét árnyék a népesedési, környezetvédelmi, gazdasági kihívás, amelyek egyenként is felmérhetetlenek. Azonban az evvel küszködő országok legmozgékonyabb rétegét kiszívni, és – akár tudatosan, akár gonosz módon – felébreszteni azt a reményt, hogy Európa képes ezen jövevények integrációjára – ez égbekiáltó bűn, az itt élők humánus érzéseinek kijátszása. Ehhez képest kemény, amit Magyarország mond és tesz, és bizonyára ez sem az abszolút igazság, de közelebb áll ahhoz.

Szabadjon egy fényképet készíteni azokról a területekről, amelyre Képviselő úr jobban rálát: elsősorban melyek ezek, másodsorban a keresztények mely csoportjai élnek ott, harmadsorban e tájak milyen bibliai jelentőséggel bírnak, milyen lábnyomokat hagytak a Szentírásban?

Rengeteg lábnyomot. Mindjárt a talán legismertebb: Moszul, vagyis Ninive. Tovább a Tigris és az Eufrátesz melletti terület végig, majd Egyiptom földje József és testvérei történetével, Libanon vagy a szíriai Damaszkusz Saul „pálfordulásával”, Antiochia – mind szent helyek a kereszténység gyökereivel.

Maronita, melkita (görögkatolikus), káld, antiochiai ortodox, kopt ortodox vagy kopt keresztény: formai és tartalmi különbségeik ellenére az üldöztetés közös, ugyanakkor megtartó erejű. Legfőbb vezetőik rendszeresen találkoznak, s járnak a világot, hogy tudósítsa-

nak. Az ellentéteket ez is simítja. Az emberek hite nagyon erős és megvallott, mert az elnyomás mindannyiukat világos válaszokra készíteti.

Csodálatos tapasztalatunk volt ez Bőjte Csabával és Sajtó Szabolccsal: az ott élők pontosan tudják, hogy szent helyek őrzői. Tehát ez nemcsak kultúra, nemcsak közösség, hanem tapasztalat az oszmán uralom évszázadaival az emlékezetükben – ahonnan a keresztények eljönnek, azt a türelmetlenség azonnal letarolja. Letarolja és eltünteti az előtte sok száz évvel azelőtt kivirágzott hagyományt. A pünkösdi megkeresztelkedés után itt alakultak ki az első keresztény települések, az itt letelepedettek nevezték magukat először krisztusnak, azaz kereszténynek. Ahogy az örmény genocídium vagy a káldok kiirtása – ez is keresztényüldözés, csak keveset tudunk róla. Szent helyek százai szűntek meg az erőszak következtében, a műtárgyakat pedig tudatosan elpusztítják. Számtalan áldozatuk nélkül Európa nem létezne. Megadatott nekünk, hogy Egyiptomban a szerzetesség atyja, Szent Antal remetebanlangjában imádkozhattunk, megmászva 1300 lépcsőt – ott fent oly világosan látható, hogy mit köszönhetünk e hűségnek. És határozott döntés elé kerülünk: segítünk vagy nem?

Nem látjuk a jövőt, de feladatunk a remény. Ehhez két feltétel mindenképp szükséges: egyrészt, hogy a jólétben túlérett civilizáció a másság tisztelete ellenében visszafogadja az azonosság tiszteletét. Másrészt – és ez még inkább példa nélküli –, hogy halat is adjon, de hálót is azoknak, akiknek nincs, anélkül hogy tőlük a vizet elvenné. Hogy képessé váljon az érdek nélküli cselekedetekre. Mit gondol, életszerű lesz ez a két paraméter néhány évtized múltán is?

Rajtunk múlik. A száraz tény jelenleg ez: nem gondolkunk az örökségre, csak a magunk jólétére. Nagy a zűr körülöttünk, bennünk, s bizony küszködünk, természetesen magam is. Az a jóindulatú embereken fog múlni, hogy a kényelmi pozícióból engednek-e? Ha nem teszik, nem fog történni semmi. Ez világos, tiszta ügy. De ha a kényelmi pozíciót feladom, és megkeresem a cselekvés lehetőségét, akkor a jövőért való felelősségemet mozgósítom. Ezt senki nem fogja helyettünk megtenni. Nyilvánvalóan a keresztény közösség önmagában nem bír el mértéktelen feladatot. De kivás lehet benne.

Kedves Képviselő úr, ne keressünk ennél jobb végszót. Köszönöm, hogy itt lehettem.

Csányi Tamás karnagy

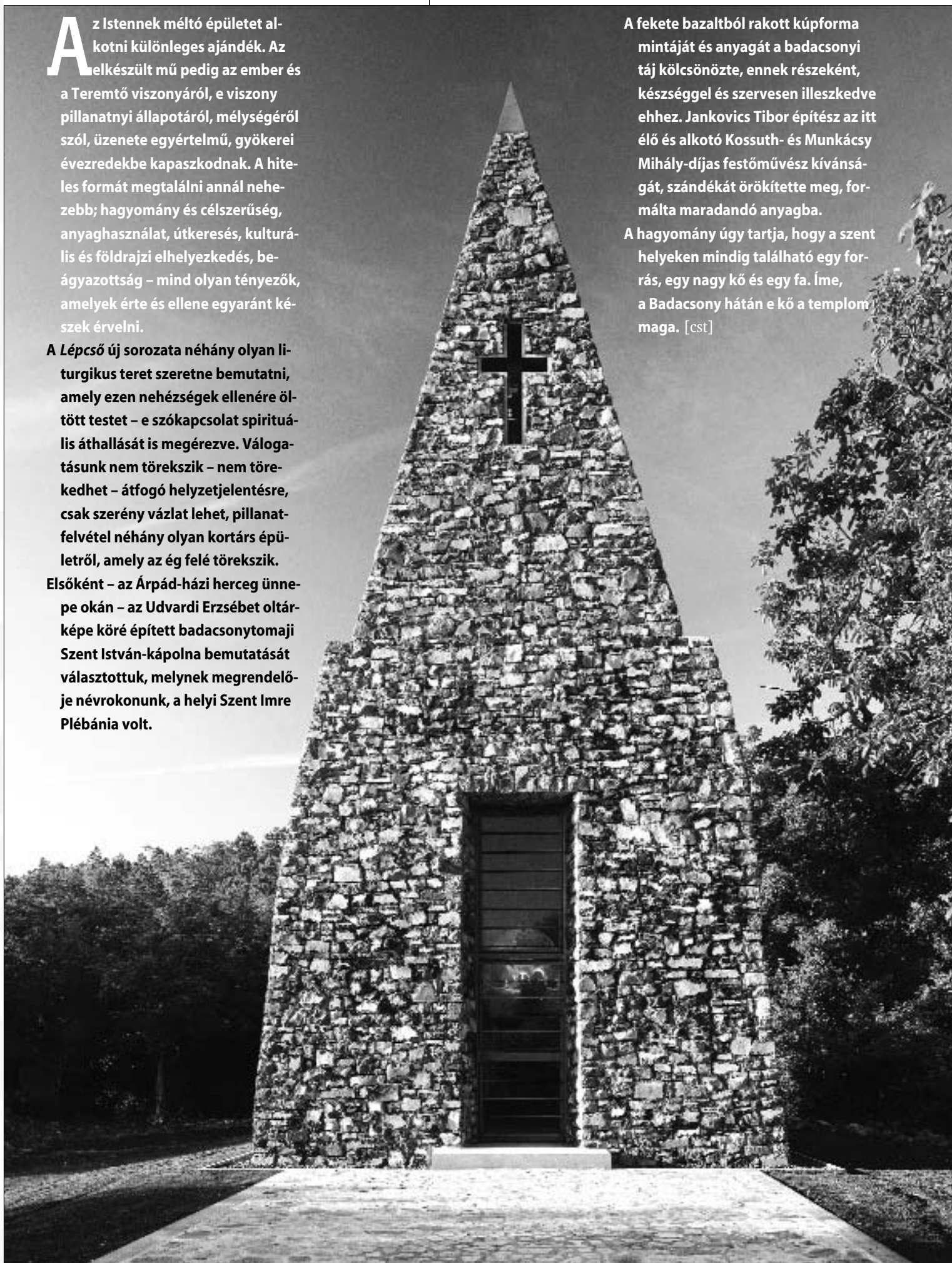
Az Istennek méltó épületet alkotni különleges ajándék. Az elkészült mű pedig az ember és a Teremtő viszonyáról, e viszony pillanatnyi állapotáról, mélységéről szól, üzenete egyértelmű, gyökerei évezredekbe kapaszkodnak. A hiteles formát megtalálni annál nehezebb; hagyomány és célszerűség, anyaghasználat, útkeresés, kulturális és földrajzi elhelyezkedés, beágyazottság – mind olyan tényezők, amelyek érte és ellene egyaránt készszen érvelni.

A Lépcső új sorozata néhány olyan liturgikus teret szeretne bemutatni, amely ezen nehézségek ellenére öltött testet – e szókapcsolat spirituális áthallását is megérezve. Válogatásunk nem törekszik – nem törekedhet – átfogó helyzetjelentésre, csak szerény vázlat lehet, pillanatfelvétel néhány olyan kortárs épületről, amely az ég felé törekszik.

Elsőként – az Árpád-házi herceg ünnepe okán – az Udvardi Erzsébet oltárképe köré épített badacsonytomaji Szent István-kápolna bemutatását választottuk, melynek megrendelője névrokonunk, a helyi Szent Imre Plébánia volt.

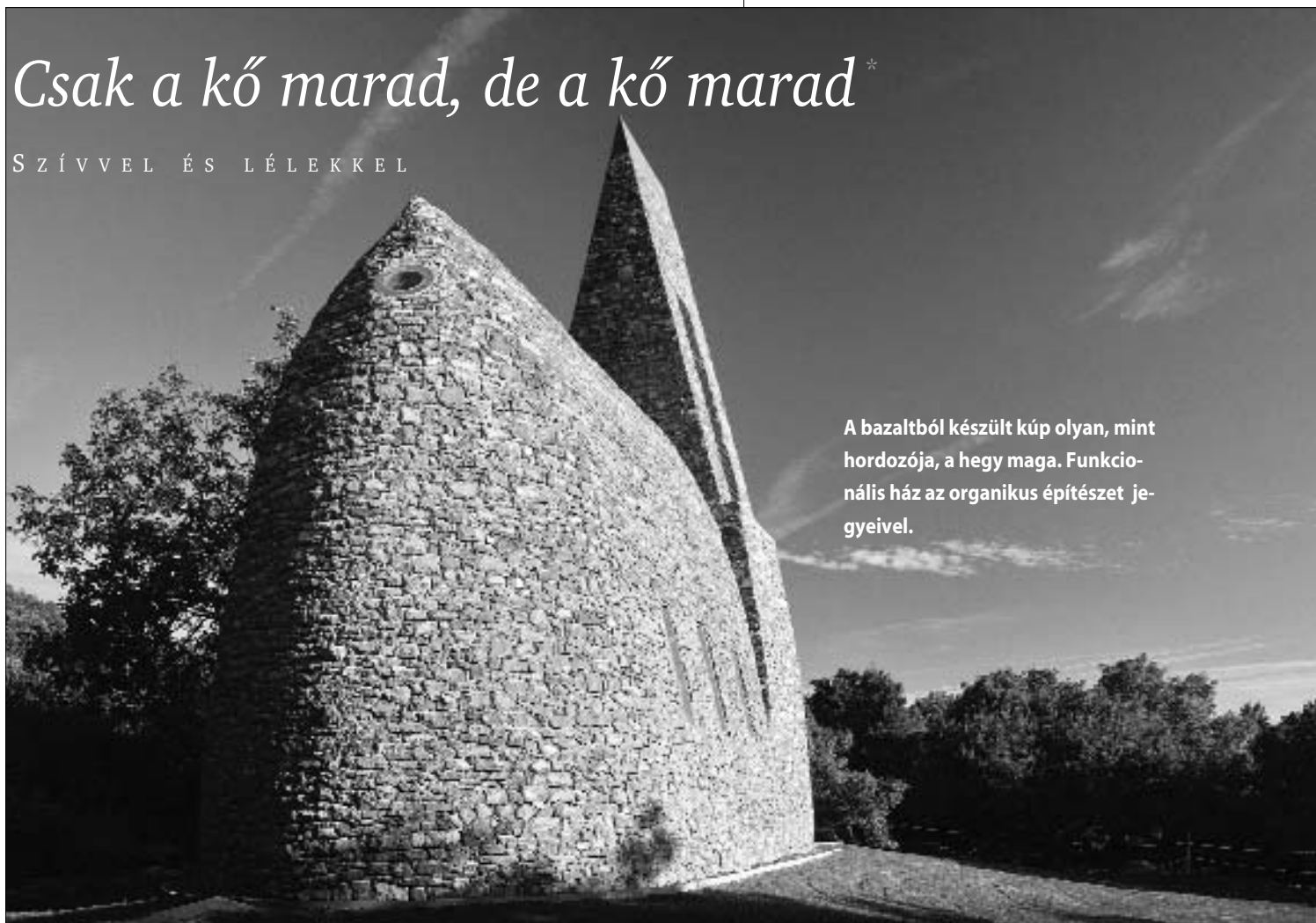
A fekete bazaltból rakott kúpforma mintáját és anyagát a badacsonyi táj kölcsönözte, ennek részeként, készséggel és szervesen illeszkedve ehhez. Jankovics Tibor építész az itt élő és alkotó Kossuth- és Munkácsy Mihály-díjas festőművész kívánságát, szándékát örökítette meg, formálta maradandó anyagba.

A hagyomány úgy tartja, hogy a szent helyeken mindig található egy forrás, egy nagy kő és egy fa. Íme, a Badacsony hátán e kő a templom maga. [cst]

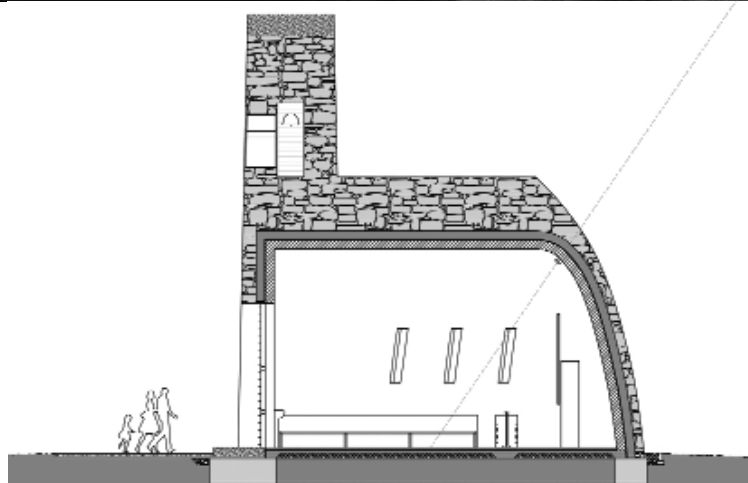
Csak a kő marad, de a kő marad*

S Z Í V V E L É S L É L E K K E L

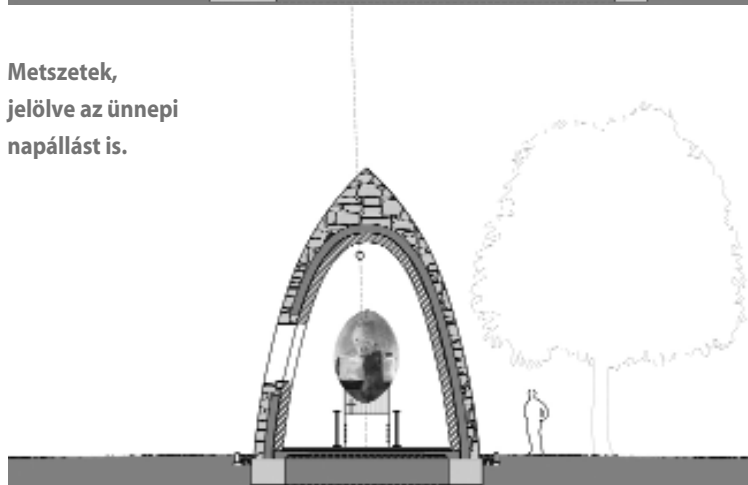

A bazaltból készült kúp olyan, mint hordozója, a hegy maga. Funkcionális ház az organikus építészet jegeivel.

A zárt formát csak a szükséges nyílások tagolják.

Metszetek, jelölve az ünnepi napállást is.

A kürtön besugárzó fény éles pontja. A padok és a papi szék azonos rangú elhelyezése pedig kifejezi a celebráns és a hívek közösségét.

A kis kerek fényfolt összeköti a földit az égivel. Minden évben augusztus 20-án, a bazaltlapokkal fedett padozaton megjelenített István király szignatúráját a nyíláson keresztül, pontban a csillagászati dél pillanatában, azaz a Nap pályájának aznapi legmagasabb pontján járva világítja meg.

A kereszt jelét sem a toronyra, hanem a toronyba helyezték, kerülve mindent, ami megbontaná a kúp körvonalát.

Hálásan köszönjük az Artifex Kiadónak, hogy a *Metszet* c. folyóiratban megjelent képanyagot a Lépcső rendelkezésére bocsátotta. A fotókat Zsitva Tibor készítette. *A cím Wass Albert: *Üzenet haza* c. versének részlete. A kápolna felszentelése 2014. augusztus 23-án történt.

Az Isten szeretetéért vállalt *bolondság*

S Z E N T E R Z S É B E T : E G Y 8 0 0 É V E M O D E R N S Z E N T

A hitvesi ágyban ápolt beteg és a rózsacsoda együttes ábrázolása a kassai Szent Erzsébet-templom késő gótikus főoltárának tábláján.

fotó:
Gresz István,
Jani János

Novemberben évről évre megemlékezünk a legerőpáibb magyar szentéről, II. András Erzsébet nevű leányáról, aki élete legnagyobb részét Tübingenben élte. Szentté avatására halála után négy évvel került sor, kultusza villámsebességgel terjedt el egész Európában – királyi udvarokban, városokban és falvakban kérték közbenjárását. Legendájából a rózsacsodát valószínűleg mindenki ismeri, a katolikus karitás ma is védőszentjeként tiszteli. A középkori szentek közül talán csak ő és Szent Ferenc tudott minden korban közel kerülni az emberek szívéhez.

A 13. század első évtizedei Európa számára komoly válságot hoztak. Bár az okok az egyes régiókban különbözőek voltak, a helyi válságok végső soron az egész kontinenst sújtó válsággá értek össze. A levantei kereskedelem akadozása Itáliában, a juhész Angliában, a sorozatosan rossz termés Franciaország és Németország nagy területein, a sztyeppe felbolydulása a mongol hadak hódításai nyomán Kelet- és Közép-Európában okoztak gondokat, nemcsak a gazdaságban, hanem a társadalomban is. Dél- és Nyugat-Európában mindezt tetézte a városi szegények számának növekedése és az ezzel járó szociális feszültségek megoldatlansága. A problémára az egyik válasz az eretnekmozgalmak (például a valdensek [középkori pápaellenes vallásfelekezet] vagy a fraticelli [a ferences mozgalomból 1200 körül kivált szélsőséges szekta]) terjedése, a másik a szegénységet közösségi szinten is vállaló kolduló rendek (ferencesek és domonkosok) megjelenése és a lelkipásztori munka erősítése volt.

Erzsébet 1207 táján született, és nagyjából négyéves lehetett, amikor egy politikai szövetség zálogaként Tübingiába került. A wartburgi udvar virágzó kulturális környezetében nagyon jó nevelést kapott. Ennek természetes részeként vallásos nevelést is; ő azonban az átlagosnál fogékonyabb volt a szociális problémákra, és a szokásos alamiznaosztáson túl igyekezett segíteni a szükségét szenvedőket. Férje, Lajos támogatta ebben, az 1227-ben megözvegyült Erzsébet azonban hamar szembetalálta magát a család többi tagjával, elsősorban sógorával. A fent említett gazdasági nehézségeket figyelembe véve ezen nem is csodálkozhatunk. A józan ész állt szemben az Isten szeretetéért vállalt „bolondsággal”. Erzsébet ebben a helyzetben merész döntést hozott: elhagyta Wartburgot, és önálló nőként saját lábára állt, saját keze munkájából élő özvegy lett. Nem igazolható ugyan, hogy formálisan harmadrendi ferences lett volna, de életformája megfelelt ennek. Élete hátralevő részét Marburgban töltötte, ahol ispotályt alapított, amelyben maga is dolgozott. 1231-ben, 24 évesen halt meg.

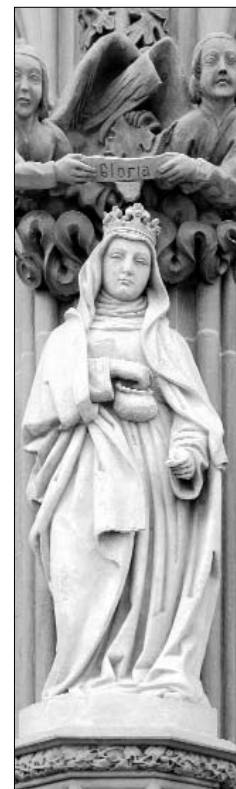
Sírházhoz hamarosan tömegek zarándokoltak, csodás gyógyulások történtek. Szentté avatásának ügyét, amelyre végül 1235-ben került sor, a ferencesek és a domonkosok egyaránt felkarolták. A két kolduló rend „versenyfutása” a szentté avatás után tovább folytatódott; mindkettő igyekezett saját szentjei közé sorolni Erzsébetet. Fontos kérdés lett, hogy mi legyen a legenda vezérmotívuma. Szerzetesként nem lehetett bemutatni, hiszen nem volt az. A szent királynő vagy fejedelemasszony alakja felmerülhetett, de a zarándokok tömege nem ezért kereste fel a sírját. Élete legfontosabb szakaszának végül is az özvegysége időszakát látták, ezt állították a középpontba. Ezzel viszont egy új „szentípust” alkottak meg, amely a későbbi évszáza-

dokban sok nő számára vált példaképpé. Amellett, hogy ez az életállapot számos nő osztályrésze volt, akik emiatt is közel érezhették magukhoz, az özvegy Erzsébet alakja azt is megmutatta, miként vállalhat nyilvános társadalmi szerepet egy nő egy olyan korban, amely erre igencsak szűkre szabott lehetőséget kínált. A késő középkorban elsősorban a szociális és az egészségügyi ellátásban nyílt számukra tér, akár saját otthonukban maradván, akár egy harmadrendi vagy beginaközösségbe költözve. De a 16. század elején ebből a lelkületből sarjadt ki az első leányneveléssel foglalkozó szerzetesközösség, a Merici Szent Angéla által alapított orsolyita rend is.

Az özvegy Erzsébet alakjával egyértelműen olyan szentje lett az Egyháznak, aki a társadalom minden rétege számára követhető mintát adott. Tiszteletének népszerűsítésében sokan vállaltak szerepet. A ferencesek és domonkosok mellett részt vett benne Erzsébet bátyja, IV. Béla, valamint a család számos nőtagja, akiket Európa legkülönbözőbb országaiba adtak férjhez, Lengyelországtól Itáliáig és Aragoniától a balkáni fejedelemségekig. Az ő tevékenységüknek köszönhetően mindenhol tudták, hogy Erzsébet magyar királynő, és a szent királyok nemzetségéből származik. Fontos szerepet játszottak a német telepések, városi polgárok és földművesek egyaránt, akik ebben az időszakban Közép-Európa számos területén laktak nagy számban. A 13. század második felétől Szent Erzsébet jó néhány templom és ispotály védőszentje lett, a 15. századtól oltárképek és szobrok sokasága ábrázolta, nevét sok nő viselte. Nagy népszerűsége okán a legendának különféle változatai alakultak ki, és az ábrázolásokon más-más jeleneteket emeltek ki. A német területeken az a jelenet vált központi motívummá, amelyben Erzsébet egy beteget fektetett a hitvesi ágyba, akiben a hazatérő Lajos Krisztust ismerte fel. Itáliában ezzel szemben a közismert rózsacsoda lett Erzsébet fő attribútuma. A két legendakör végül Magyarországon kapcsolódott össze a 16. században. A kassai Szent Erzsébet-templom késő gótikus főoltárának egyik táblája – egyedülálló módon – a két motívumot együtt ábrázolja. A kassai szárnyas oltár arra is jó példa, mennyire népszerű volt és maradt Erzsébet még akkor is, amikor a nyugati kereszténység egysége felbomlott. A reformáció idején protestánsná lett városban az új tanokat hirdető lelkész szerette volna eltávolítani az oltárképet a templomból, ezt azonban a közösség nem engedte.

F. Romhányi Beatrix

Cikkünk szerzője régész, latintanár, középkorász, a Károli Gáspár Református egyetem docense, a középkori történelem oktatója. Gyermekkorától, s most négygyermekes családjaként is a Szent Imre Plébániához tartozik, több mint harminc éve kórusénekes.

Erzsébet a kassai dóm homlokzatán.

Plébániánk Szent Imre Alapítványa a Lépcső húsvéti számában hirdetett pályázatot mese és/vagy novella írására, hogy szerény eszközeivel ösztönözze a hagyományos értékek irodalmi megfogalmazását. A jelíges pályázatot a felkért zsűri véleményezte (dr. Eigner Judit könyvtárostanárnő, a Ciszterci Szent Imre Gimnázium könyvtárának vezetője, a Könyvtárostanárok Egyesülete Életmű-díjasa; Kiss Gy. Csaba művelődéstörténész, József Attila-díjjal és a

Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztjével kitüntetett irodalomtörténész, professzor emeritus; dr. Szabó András Kazinczy-, Radnóti- és Madách-díjas irodalomtörténész, előadóművész). E folyamat végén a névtelenséget feloldó, zárt borítékok felnyitása után a kuratórium levélben értesítette a résztvevőket, megköszönve készségüket, munkájukat. Ez alkalommal a múlt század elejére visszanező novellát ajánljuk az Olvasó figyelmébe.

Levéltöredékek

NOVELLA

A novella szerzője, diplomáit a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Karán szerezte kommunikáció és történelem szakokon. Jelenleg a közigazgatásban dolgozik. Férjével együtt néhány éve költözött a kerületbe. Az íráshoz segítséget jelentenek a nagyszüleitől hallott örök történetek, az olvasás mindenkor szerette és a történelemben rejlő igazság megismerése.

A levelet a „Virágárusnak” címezték: a Szent Margit körüli virágboltba, Budapest, Magyarország, 1917. február 1.

„El sem tudom képzelni, mennyire meglepődhetett, hogy egy ismeretlen személytől kap küldeményt. Kérem, bocsássa meg jól átgondolt tettem. A templom lépcsőjén felsétálva pillantottam meg kegyedet, idestova egy évvel ezelőtt. Egy hatalmas csokor violát tartott a kezében. Sietős léptekkel tűnt el a félhomályban. Emlékszem, arra gondoltam, hogy mennyi munka, figyelem és odaadás lehetett ama bizonyos csokorban, amit oly könnyedén ölelt magához. A plébánián kérdezősködtem, hogy a díszítésre kért virágot kinél intézték. Így jutottam el Önhöz. Titokban többször sétáltam arrafelé, hátha láthatom kegyedet, akár csak egy percre is. Sőt, egyszer, szégyenlős félelmemet legyőzve, bátorkodtam vásárolni is; egy cserepes, élénk színű petúniát. Sosem szerettem a petúniát, de az első virág volt, amit megpillantottam, zavaromban gyorsan felkaptam. A pénztárnál megtudtam kegyedtől, hogy dél-amerikai eredetű, neve az indián nyelvből származik, jelentése dohány, májustól októberig virágzik, s gondozása egyszerű.

Most kórházban vagyok, sérülésem nem súlyos, legalábbis nem annyira, mint a körülöttem lévőké. Azt mondják

pár hét, és újra csatlakozhatom a századomhoz. Halmai Jánosnak hívnak, és egy kis ácsműhelyem van a Szentlélek tér környékén.

Ami a tanulmányaimat illeti, nyolc elemi végeztem, egy építkezésen kezdtem, mint asztalos tanonc. Szeretek a fával dolgozni, szépet, maradandót alkotni. Gyorsan tanulok, rááll a kezem, így mára már saját műhellyel büszkélkedhetek.

Édesapám az egyetlen élő rokonom. Néha neki is írok, de kétlem, hogy elolvasná azokat. A horgászaton kívül kevés dolog érdekli igazán. Makacs ember, aki mindig a saját feje után megy. Azt hiszem a konokságot tőle örököltém.”

Lujza próbált visszaemlékezni, mikor is vihette a templomba az oltárra szánt violát. Talán anyák napja lehetett. Persze, anyák napja, és a viola anyuka kedvenc virága. Gyerekként rendszeresen járt vele misére. Mindig jóval korábban érkeztek, még a harangszó előtt. Lujza a templom csendes mélyén mon-

dott közös imádságokra gondolt, az oltárra, melyet a válogatott virágok illata ölelt körül, a vasárnapi szép ruhára, melyet anyuka gondosan kikészített, az olvadó, hófehér ostya ízére, mely mindig a szájpadrására tapadt.

Aztán hirtelen, egyszerre elromlott minden. Maszatos kis kezeit imához kulcsolta, könyörgött anyuka gyógyulásáért. Hítte, hogy imája meghallgatásra lel.

Úgy is történt. De gyermekfejjel nem érthette meg, hogy Isten válasza néha ez: nem. Mindez mára már csupán egy tovatűnő, röpké pillanat fájdalmas emléke. A temetés után már nem ment egyik templomba sem. Kivéve azt a bizonyos anyák napi vasárnap reggelt, amikor pedig úgy si-etett, nehogy valaki – pláne Isten – meg-lássa, hogy a templomba igyekszik seré-nyen. Valaki mégis észrevette...

Vacsora után Lujza felment az üzlet fe-lett található kicsiny, de kényelmes lakásba, leült az íróasztalhoz, hogy megírja a választ.

„Nagyon örülök, hogy tetszett a vi-rágboltunk, és hogy elégedett volt a kiszolgálással. Édesanyám halála után édesapámmal közösen visszük a vállalkozást. A virágkötészet a szenvedélyünk. Tanulmányaim befe-jezése után, rögtön itt kezdtem el dol-gozni, mindent, amit a virágokról, növé-nyekről tudok, apámtól tanultam.

Biztosan örülné, ha híreket kapna az itt-honiakról, de sajnos ehhez nem én va-gyok a megfelelő személy, mert bár egész életemben itt éltem, úgy érzem, idegen vagyok ebben a városban.”

„Szerencse, hogy válasza még itt talált, mert holnap kiengednek a kórházból, és nem tudom, hogy utánam küldték volna-e oda, ahová megyünk. Örü-lök, hogy leveletem nem találta túl-ságosan tolakodónak. Sokan kinevet-nének azért, amiért írtam magának. Már akkor is kinevettek, ami-akor elkezdtem misére járni abban a reményben, hátha újra megpillanthatom. De egyszer sem jött el. Furcsa do-log ez a vallásos áhítat. Bár nem va-gyok hívő, de mégis, egy idő után már jó érzés volt ott ülni a padban, részese lenni valami nálunk sokkal na-gyobbnak, magasztosabbnak. Azt hiszem, kegyeden kívül a mise megszokott, monoton nyugalma hiányzik

nekem a legjobban. Nehezemre esik mindezt az érzést szavakba önteni, kérem, nézze el ezt nekem. Maga vallásos?

Nem jelentkeztem azonnal a seregnél, amint betöltöt-tem a tizennyolcat, úgyhogy bizonyára nem fog bátor férfinak tartani.

Egyik nap, egy szombat reggel, szakadó esőben, amikor az üzletük előtt sétáltam, majd megálltam megcsodálni a kirakatot, maga éppen akkor nyitott, és kezdte ki-hordani a virágokat, kiengedni fölējük a víztől védő vásznat. Magán odafelé menet valószínűleg nem volt kalap, és eser-nyő sem, mert a haja nedves lett. Kihúzta belőle a tűket, és leeresztette a vállára. Ösz-zemosolyogtunk. Meg-kérdezhetem, hogy még mindig hosszú haját visel-e? Vagy talán le-vágatta?”

Lujza még sosem volt szerelmes. Lekö-tötte a munka, a virá-gokkal való foglalatoss-ág, az apjáról való gon-doskodás, a kicsiny háztar-tás vezetése.

Abban az évben elviselhetetlen volt a kánikula. Egyre türelmet-lenebbül várta a katona levele-it. És nagyobb figyelemmel kezdte kísérni a háborús híre-ket.

Arra gondolt, hogy valaki mi-atta kezdett el templomba jár-ni. Hogyan lehetséges ez? Az ő szürke kis mivolta befolyás-sal bír egy másik ember életé-re? Ez ijesztő, de egyúttal fel-szabadító érzés. Egy pillanatra fölnézhetett a saját életé-ből, és úgy érezte, hogy a fala-kon túl várja a világ.

„Nem, nem vágattam le a haja-mat. Nem is tudom, a lustaság vagy a hiúság akadályozott-e meg benne eddig. És nem vagyok már vallásos. Régen azt hiszem az vol-tam, és értem, amit írt a szentmise áhí-tatáról, az oltár rejtékéről. Levele kezdett rádöbbsente-ni, hogy ez talán mennyire hiányzott is nekem...

Az idő itt egyfolytában melegszik. A Duna már megáradt

vers mindenkinek

*Lassan sárgulnak
a fákon
a levelek...*

*Ajtónkon kopogtat
az ősz!*

*Szívem derűsen
hordja kincseit,
melyeket elrejt
benne a táj.*

DENCSIK LÁSZLÓ

idén, az utóbbi években ezt minden tavasszal megteszi. A víz befolyt a folyó menti épületek alagsorába, elárasztva a rakpartokat is.

Még nem kérdeztem: van-e esetleg valami, aminek örülne, ha elküldeném magának?”

„Igen, azt hiszem lenne, aminek örülnék – ha már megkérdezte. Egy fényképnek magáról. Remélem, nem tartja tolokodásnak, hogy ilyesmit kérek. Talán már menyasszony, vagy kedvese van a fronton, akinek szintén ír, ahogy nekem. Kegyed nem átlagos nő. De most, hogy már leírtam ezt, és már levelezünk egy ideje, nem akarom semmisnek tekinteni. Magára bízom, gondoljon rólam, amit akar.”

*Minden írásnak lelke van.
Mindegyikben benne rej-
tőzik annak a lelke,
aki írta, és mindazoké,
akik olvasták, átérték és
álmodtak róla.*

Carlos Ruíz Zafón

Elment a fényképészhez, és csináltatott magáról egy képet. Tudta, hogy milyennek szeretne látszani rajta. Egyszerű, fehér blúzt szeretett volna viselni, nyakában az édesanyjától örökölt arany nyakláncsal és a hozzá tartozó keresztmedállal. És szeretne volna leengedni a haját, megtűzve oldalt egy violával. Ehelyett hétköznapi, fakósárga blúzt viselt, haját úgy viselte, ahogy mindig szokta. A virág és a nyaklánc nélküli képen, úgy vélte, hogy igen sápadt az arca, és a szeme alatti karikák is sötétebbek a szokottnál. Arckifejezése szigorú és mosolytalan. Azért elküldte a képet.

„Nem vagyok menyasszony és kedvesem sincs. Sosem voltam szerelemes. Magán kívül senkivel sem levelezem.”

Akárhogyan igyekezett, nem tudta felidézni a katona arcát. Magának is félve vallotta be, hogy nem emlékszik rá. Arra sem, hogy valaha is kirázta volna a vizet a hajából, vagy hogy azon a bizonyos szombat reggelen az esőben bárkivel is összemosolygott volna. Lehetséges, hogy összetévesztette volna valakivel? Olyan álomszerű ez az egész.

„Örülök, hogy nincs kedvese, bár tudom, ez önző dolog tőlem. Nem hiszem, hogy mi ketten még valaha is találkozzunk. Innen a frontvonalból ez nem tűnik valószínűnek. Félre ne értsen, nem akarok meghalni vagy ilyesmi, sőt megteszek minden tőlem telhetőt, hogy életben maradjak. Nem akarok magának aggodalmat

okozni vagy sajnáltatni magam, csak egyszerűen úgy érzem, hogy soha többé nem látom viszont az otthonom, és nem látom viszont magát sem. Ezért én már mindent nyugodtan kimondhatok, amit csak akarok. Szeretem magát.”

Lujza vasárnap reggel ismét ott ült a templomban a misére várva. Jóval korábban érkezett. Miért is jött? Vigaszt, enyhülést, reményt keres? Talán megbocsájtást? Hisz oly sok ideig volt távol. Imához kulcsolta kezeit, ajka megremegett, és mint égi harmat, áradt rá a szent malaszt.

Amikor vége lett a háborúnak, hosszú idő telt el, amíg újra hallott felőle. Mindennap várta, de egyetlen levél sem érkezett. És minden héten végigböngészte a helyi újságot, ahol közölték azok nevét – az elhunytaké mellett –, akik épségben hazatértek. Aztán meglátta az övét is. Tehát nem esett el, hazatért, talán már itthon is van.

Remélte, hogy betoppan a virágboltba, vagy a misére igyekezve megszólítja. Azt képzelte, hogy ott áll a templommal szemben, az utca másik oldaláról figyel, de túlságosan szégyenlős ahhoz, hogy odamenjen hozzá. Külön feladatokat osztott magának a virágboltban – mit hogyan rendezzen át –, különben megbolondult volna. Lujza tudta, hogy ami biztosan nem történhet meg, az az, hogy a katona nem közeledik hozzá, hogy meg sem próbálja felvenni a kapcsolatot vele.

Majd az egyik forró, unalmas délután – amikor a frissen érkezett újságot lapozgatta – meglátta a nevét. Rövid hír tudatta, hogy a férfi házasságot kötött valakivel. Képet nem közöltek.

Néhány héttel később, egy szombat este, amikor Lujza csendes magányában már a bolt zárásához készülődött, és elkezdte behordani a virágokat, egy élénk színű petúniát vett észre. Furcsállotta, mert úgy emlékezett, hogy az összeset eladták. Egy kis papírdarabot talált a virágföldbe szúrva, valamint saját fényképét a cserép alá csúsztatva. „Már vőlegény voltam, mielőtt bevonultam.” Sem több, sem kevesebb. Tehát a férfi ott járt aznap, de nem fedte fel a kilétét.

Budavári Judit

Az Árpád-házi Szent Imre herceg-díjról

Fogadják szeretettel tájékoztatásunkat s kérésünket

A kereszténység évezredes működésének, alakulásának, értékrendjének fenntartója, meghatározó kerete a közösség. Az imádság, a gondoskodás, a szabadidő kulturált eltöltése, hétköznapjaink és ünnepnapjaink eseményei mind e kereten belül kötnek kisebb vagy nagyobb közösségekhez, amelyeknek a templomhoz társuló legnagyobb egysége a szentmise.

Az alapítók szándéka, hogy ezen módon is hitet tegyenek a közösségépítés – jelen társadalmi környezetben – kiemelkedően fontos ténye mellett, és ezen szerény jelképpel ösztönözzék az egyházközség azon tagjait, akik e cél érdekében önzetlenül és hűségesen vállalnak szerepet. Az alapítók hangsúlyosan szeretnék jelezni, hogy a hűséget meghatározó feltételnek tekintik, mint olyan értéket, amely nem egy szerencsés pillanat adománya, hanem csak hosszú esztendő – legalább egy évtized – elkötelezettségével szerezhető meg. Az alapítók a díjat tehát minden esztendőben azon személynek szánják, aki a Ciszterci Szent Imre Egyházközség elkötelezett tagja, s e közösségben végzett tevékenysége a fentiekkel párhuzamos.

A díjazás

A hívek írásban jelölhetnek és adományozók lehetnek. Az adományozó nevét a DÍJAZOTTAK KÖNYVE rögzíti. A díjat az év végi hálaadás alkalmával, a szentmisén nyújtják át a díjazottnak. A pénzforrást kizárólag adományok fedezhetik, ezzel is szorgalmazva, serkentve a közösség összefogását. Ezen összeg 100 000 Ft.

A kuratórium

A kuratóriumot 7 fő alkotja: a mindenkori plébános, a díj alapítója, az egyházközség világi elnöke és a díjazottak. Utóbbiak kimenő rendszerben, tehát a legrégebben díjazott helyébe a friss díjazott lép, ilyen módon szolgálva a kuratórium megújulását. Minden döntéshez 5 azonos igen szavazat szükséges. A kuratórium döntéseit a DÍJAZOTTAK KÖNYVE rögzíti.

2014. Szent Imre herceg ünnepén: az alapító

Mindazon Testvérek, akik egyetértenek a fentiekkel, és szívesen jelölnének és/vagy lennének adományozók:

- **a jelölt nevét, valamint saját nevüket és elérhetőségüket tegyék zárt borítékba, és a sekrestyében vagy a plébániairodán adják le. A borítékra csak ennyit írjanak: Szent Imre-díj jelölés.**

- **akik szívesen lennének adományozók, azok akár banki átutalással, akár csekken, akár zárt borítékban megtehetik ezt a sekrestyében vagy a plébániairodán. Minden esetben jelezzék nevüket, elérhetőségüket, valamint a célt: Szent Imre-díj adomány. OTP Bank Zrt. számlaszám: 11711034-20422158**

Köszönjük szíves figyelmüket!

egy LÉPCSŐ -vel többet

Kedves Testvérek, plébániánk két **kiadványával** találkozhatnak rendszeresen – mindkettő a tájékoztatást szolgálja a maga szerepe szerint. A **Hírlap** a híreket szállítja, a **Lépcső** folyóirat pedig színvonalas olvasnivalót szeretne közreadni, egyre alakítva, tárgítva azt a szellemi műhelyt, amelynek meghatározói a Szent Imréhez kötődő hívek. Fentiek okán a Plébánia elvi **döntése** talán helyes: nemcsak a Hírlap, hanem az igényes nyomdatechnikával készülő Lépcső is ingyenesen áll a Testvérek rendelkezésére, hiszen minden, amink van, Önök által a miénk. Lábunkat **megpróbáljuk** minden részen megvetni, így időről időre támogatást szerezni a lap nyomtatásához; e számunkat például kerületünk Önkormányzata segíti. Ennek ellenére, ami az anyagi forrásokat illeti, nincs módunk hátradólni. Jólesik számos Olvasó azon figyelme, készsége, amelyet a Lépcső legutóbbi megújulása óta tapasztalunk, ezért – évente **egyszer** – kérjük, hogy legyen e lap „résztvevője” azon régi igazság kíséretével, miszerint a sok kicsi sokra megy. **Hálás köszönettel!**

A csekk az egyik lehetséges mód, természetesen akinek a banki átutalás jobban kézre esik, járjon azon az úton (Szent Imre Alapítvány, OTP Bank Zrt. számlaszám: 11711034-20422158), illetve hozzájárulását zárt borítékban a sekrestyében vagy a plébániairodán is szeretettel fogadjuk. Mindhárom esetben feltétlenül tüntessék fel, írják rá a célt: Lépcső.

Ma már jószerivel az irodalomtörténészek tudják csak, ki volt Németh Andor: műfordító, kritikus, tanár. A róla szóló monográfia (Tverdota György munkája 2009-ből) alcíme szerint: „Egy közép-európai értelmiségi a XX. század első felében”. A magyar irodalom két háború közötti nagyjainak – elsősorban József Attilának és Karinthy Frigyesnek – közeli barátjaként a Szentimrévároshoz az *Egy foglalt*

Titusz – és neje, Bóhm Aranka – Aurélia néven. Pletykák, szerelmek, irodalmi beszélgetések, szócsaták, botrányok sorjázna egymás után. Némi Krúdyra emlékeztető melankóliával fűszerezve.

A helyszín így jelenik meg az olvasó előtt: „A kávéház kifejezetten polgári volt. Olyasféle helyiség, amely kizárólag a törzsvendégekre támaszkodik. A vendégek szemmel láthatóan ismerték egymást. A feketézők

Az iróniával nem fukarkodó páholy

NÉMETH ANDOR KÁVÉHÁZI REGÉNYE

Cikkünk szerzője művelődéstörténész, az MTA doktora, c. egyetemi tanár. A berlini Humboldt Egyetem, a Zágrábi Egyetem, a Károlyi Egyetem és a Varsói Egyetem vendégtanára. József Attila-díjas író, 20 önálló könyve látott napvilágot. Az egykori József Attila (most Szent Imre) Gimnáziumban érettségizett 1963-ban, szűkebb hazája a Szentimréváros. Szenvédélye a csavargás az Adriától a Balti-tengerig. Új könyve a Nap Kiadónál tavasszal jelent meg, *Közép-európai találkozásaim* címmel.

páholy története című regénye köti, mely a 20-as évek végének Hadik kávéházában játszódik. Először folytatásokban lehetett olvasni 1938–1939-ben az *Újság* című napilapban, könyv alakban pedig 1942-ben látott napvilágot.

Németh Andor (1891–1955) azok közé az irodalmároknak tartozott, aki nem sok művet hagyott az utókorra, de eredeti szellemével, mély műveltségével nagy hatást gyakorolt kortársaira. Franz Kafka és Marcel Proust egyik első magyar fölfedezője. Az „olvasás zsenijeként” tartották számon. Irodalmi pályáját még az első világháború előtt kezdte, polgári foglalkozása szerint középiskolai tanárként. Az 1919-es kommün után külföldre távozott, csak 1926-ban tért haza. 1939 Párizsban találja, majd – Franciaország német megszállása után – egy Marseille melletti halászfaluban élt, ahol megírta az első monográfiát József Attiláról.

Amikor emigrációjából hazajött, hamar megtalálta a magyar irodalom egyik fontos találkozóhelyét, a híres kávéházat – ahogy Kosztolányi írta – a „lágymányosi pampákon”. Rendszeres látogatója lett, és – Karinthy régi barátjaként – tagja a társaság belső körének: „Némethben szinte függőség alakult ki a Hadik-páholy iránt, életének a kávéház éveken át egyik szervező központja lett.” – olvassuk Tverdota monográfiájában. A kávéházi páholyról szóló mű kulcsregény, fiktív néven fölvonulnak benne irodalmi életünk fontos szereplői, a Karinthy-házaspártól kezdve Márai Sándorig s Déry Tiborig, egyedül Kosztolányi jelenik meg valódi névvel. Magát a kávéházat pedig Beleznainak nevezte el a szerző. Az író alteregóját Jámbor Gyulának hívják, aki egyes szám harmadik személyben mondja el történetet. A két legfontosabb szereplő Karinthy – mint Tímár

szüntelen váltogatták a helyüket, átbeszélgettek, átültek egymáshoz. A páholy közelében két öregúr sakkozott... Mindez kedvesen idejémtúlt volt, és vidékies.” És hogyan érzékelt a különös hangulatot a regény főhőse: „Jámbor elképedve hallgatta a tumultuózus társalgást, amely minden pillanatban elszürkült, hogy a páholy másik sarkából felsisteregjen, mint valami hegye tűzijáték.”

A történet a főhős beavatásával kezdődik, hogy miként fogadja el tagjának az iróniával nem fukarkodó páholy. Majd egy idő után: „...egyszerűen elképzelhetetlen volt számára, hogy akár csak egy napra is kimaradjon a Beleznaiból. Immár kiszakíthatatlanul közéjük tartozott. Napirendjének egyetlen szilárd pontja a Beleznai volt.” A történet viszonylag sovány, a főszereplőt mind Titusz, mind Aurélia bizalmas barátságába fogadja, így konfliktusuk titkainak tudója lesz, özszeütközéseik tanúja a Verpeléti úti lakásban. Közben Aurélia barátnőjével, Gizával kezd kapcsolatot a főhős – e szerelem vége lesz a regény búcsúakkordja.

Érdekes, hogy az írás szerzője végig úgy beszél a Beleznai kávéházról, hogy oda ki mennek az emberek; a két világháború között a Szentimréváros, különösen Pestről nézve bizonyos fokig külvárosnak számított. Ahogy a Belvárosba készülve nemegyszer nekem is az jön a számra, hogy *be* megyek oda.

Kiss Gy. Csaba

Jelen írás a szerző „Szentimrévárosi Athenas” címmel indított sorozatának része, amely kerületünk irodalomtörténeti múltjáról készít tartalmas pillanatsfelvételeket.

